

Het Domein Mesen: een historische kern te Lede (O.-VI.)

In het kader van het masterplan ‘Parkdomein Mesen’ is op de site van het voormalige Markizaat te Lede (beter gekend als ‘Domein Mesen’) de constructie van een woon- en zorgcentrum, een centrum voor kortverblijf, serviceflats en een parking gerealiseerd. Voorafgaand aan de werken werd een evaluatie van de archeologische waarde van het terrein d.m.v. een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Hierbij kwamen goed bewaarde sporen uit de Romeinse periode, de volle-, late- en post-middeleeuwen aan het licht kwamen (Clement *et al.* 2009). Een vlakdekkende opgraving vond plaats in vier zones (Fig. 1) (Clement *et al.* 2013). Dit leverde eveneens sporen uit de metaaltijden op en toonde aan dat de vol-, laat-, en postmiddeleeuwse periode het sterkst vertegenwoordigd zijn.

Historische bronnen vertellen ons dat in de tweede helft van de 11de eeuw enkele erfgoederen van het Land van Aalst, o.a. Lede, overgeheveld zijn naar het graafschap Henegouwen, om vervolgens in het bezit van de graaf van Vlaanderen te komen (De Potter & Broeckaert 1897). Tevens geven ze aan dat het grondgebied Lede meerdere heerlijkheden en lenen omvatte, en dat in de loop van de 12de eeuw het huidige ‘Domein Mesen’ een leenhof van de *heerlijkheid Lede* vormde. Vanaf deze periode tot het begin van de 16de eeuw was de heerlijkheid in het bezit van een lange lijst van Heren van Lede (De Brouwer 1983). Het bronnenmateriaal (cf. De Potter & Broeckaert 1897) en historische kaarten (o.a. Sanderus’ *Flandria Illustrata*) informeren ons bovendien over de aanwezigheid van een kasteel van de Heren van Lede. Het kasteel, zoals heden bewaard, dateert echter uit de Markizaatsperiode van het domein (na 1633) (Fig. 1: rode kader). Het archeologisch onderzoek vormde een mooie kans om de geschiedenis van één van de historische kernen van Lede verder bloot te leggen.

Het meest opvallende element in het projectgebied is een brede weg met een noordwest-zuidoostelijke oriëntatie die vanuit zone I doorloopt naar zone II, waar ze afbuigt naar het zuidwesten, in de richting van het dorpscentrum van Lede (Fig. 2). Het wegdek van dit tracé was niet meer bewaard; wat geregistreerd werd, zijn vermoedelijk de afwateringsgreppels. In zone II is ten westen van de weg een concentratie volmiddeleeuwse nederzettingssporen aangetroffen: greppels, kuilen, paalkuilen en een vlechtwerkwaterput. Verstoringen en de perifere ligging in de sleuf zorgen er echter voor dat dit geheel van sporen moeilijk te interpreteren is. We ontwaren een mogelijke noordoost-zuidwest georiënteerde constructie. Enkele greppels tussen deze veronderstelde constructie en het wegtracé zijn te interpreteren als afwateringsgreppels.

Het samengaan van een cluster bewoningssporen met een waterput doet het bestaan van een woonzone op deze locatie vermoeden. Dicht tegen de weg gelegen, is het reëel dat de nederzetting en het tracé samen hebben gefunctioneerd. Een bevestiging hiervoor vinden we in de dateringen o.b.v. aardewerk en een ¹⁴C-analyse op het vlechtwerk van de waterput. Zowel de waterput, de overige nederzettingssporen, als het wegtracé zijn te plaatsen in de volle middeleeuwen (10de-12de eeuw).

Zone I vertoont een grote concentratie sporen uit de late middeleeuwen, bewoningssporen zijn nagenoeg afwezig. Naast het wegtracé komt hier vijfmaal een specifieke configuratie van een waterput in associatie met verscheidene kuilen voor. Tweemaal is een oudere vlechtwerkwaterput gedeeltelijk afgebroken en vervangen door een natuurstenen waterput. In het eerste geval situeren de waterputten zich net naast elkaar (Fig. 3), in het tweede geval is de natuurstenen waterput centraal in de opvulling van de vlechtwerkwaterput opgericht. Een vijfde natuurstenen waterput ligt apart en kent geen oudere fase. De kuilen die telkens in de nabijheid van de waterputten zijn aangetroffen, kunnen waarschijnlijk geïnterpreteerd worden als leemextractiekuilen: hun uitgraving stopt op de overgang van de zandleem naar het tertiair zand.

De waterputten en de weg leverden vrij veel aardewerk op. In combinatie met enkele ¹⁴C-analyses op houtskool en vlechtwerk kunnen we volgende ruime dateringen vooropstellen. De vlechtwerkwaterputten en de natuurstenen waterputten zijn respectievelijk te dateren in de 14de en de 15de eeuw. De individuele vijfde waterput situeert zich in het begin van de nieuwe tijden; de constructie vond plaats in de 16de eeuw, de afbraak ten laatste in de eerste helft van de 17de eeuw. Het merendeel van de kuilen in de omgeving van de waterputten dateert tussen de 14de en 16de eeuw. Het wegtracé in zone I sluit met een datering in de 14de en mogelijk 15de eeuw aan bij zowel de waterputten als de kuilen.

Als we de ligging van de waterputten en de kuilen bekijken dan zien we dat ze zich concentreren in het noorden van het projectgebied, en dat de weg langs of op relatief dichte afstand van deze sporen loopt (Fig. 2). De aanwezigheid van de waterputten en de kuilen en de afwezigheid van bewoning doen vermoeden dat we hier te maken hebben met een 'activiteitszone', waar kleinschalige ontginning en/of artisanale bedrijvigheden hebben plaatsgevonden. De weg diende waarschijnlijk tot de ontsluiting hiervan. Het feit dat de sporen zich concentreren in het noorden van zone I geeft aan dat de activiteiten zich mogelijk verder strekken naar het noorden en het oosten, in de richting van het Markizaat.

We stellen vast dat de sporen in zone I en II wat hun datering en hun functie betreft, twee verschillende rollen vervullen. Zone II is gekenmerkt door een kern van bewoning uit 10de t.e.m. 12de eeuw, hetgeen aansluit bij de datering van de weg in dit gedeelte van het onderzoeksterrein. In zone I zijn voornamelijk sporen aanwezig die verbonden zijn met ambachtelijk activiteiten. Op een paar contexten na, dateert het merendeel van de sporen in de late middeleeuwen (13de-15de eeuw), conform de datering van de weg in deze zone. De verschillende dateringen van de weg in zone I t.o.v. zone II is geen patstelling, maar wel een weergave van het langdurig gebruik van de weg, gelijktijdig met enerzijds de volmiddeleeuwse bewoning en anderzijds de laatmiddeleeuwse ambachtelijke activiteiten.

Tenslotte zijn in zone III en IV de muurresten van twee gebouwen aangetroffen (Fig. 2). Op basis van historisch kaartmateriaal zijn deze te identificeren als twee bijgebouwen die de oprijlaan naar het kasteel van de Markiezen van Lede flankeerden. Van het kasteel zelf zijn geen restanten gevonden. Overeenkomstig de historische kaarten, is het mogelijk de bouwevolutie van deze bijgebouwen, van een L-vormige plattegrond naar een T-vormige plattegrond, archeologisch vast te stellen. Deze evolutie omvatte meerdere bouw- en verbouwfases, die voor de twee gebouwen niet geheel gelijklopend zijn. Hoewel de relatieve

chronologie duidelijk is, liet de beperkte hoeveelheid vondsten geen gedetailleerde datering en bijgevolg geen absolute chronologie van de verschillende fases toe. Vrij algemeen kunnen we stellen dat de oprichting van de L-vormige gebouwen plaatsvond in de loop van de tweede helft van de 17de of de eerste helft van de 18de eeuw. De uitbreiding naar de T-vormige plattegronden gebeurde tijdens de tweede helft van de 18de en de eerste helft van de 19de eeuw. Beide gebouwen zijn omstreeks 1900 afgebroken.

DE BROUWER J. 1983, *Geschiedenis van Lede*, Lede.

CLEMENT C., DE MAEYER W. & CHERRETTÉ B. 2009, *Lede Domein Mesen. Archeologisch vooronderzoek*, SOLVA Archeologie-rapport 5, Erembodegem.

CLEMENT C., PEDE R. & CHERRETTÉ B. 2013, *Lede Domein Mesen. Archeologisch onderzoek*, SOLVA onuitgegeven conceptrapport, Erembodegem.

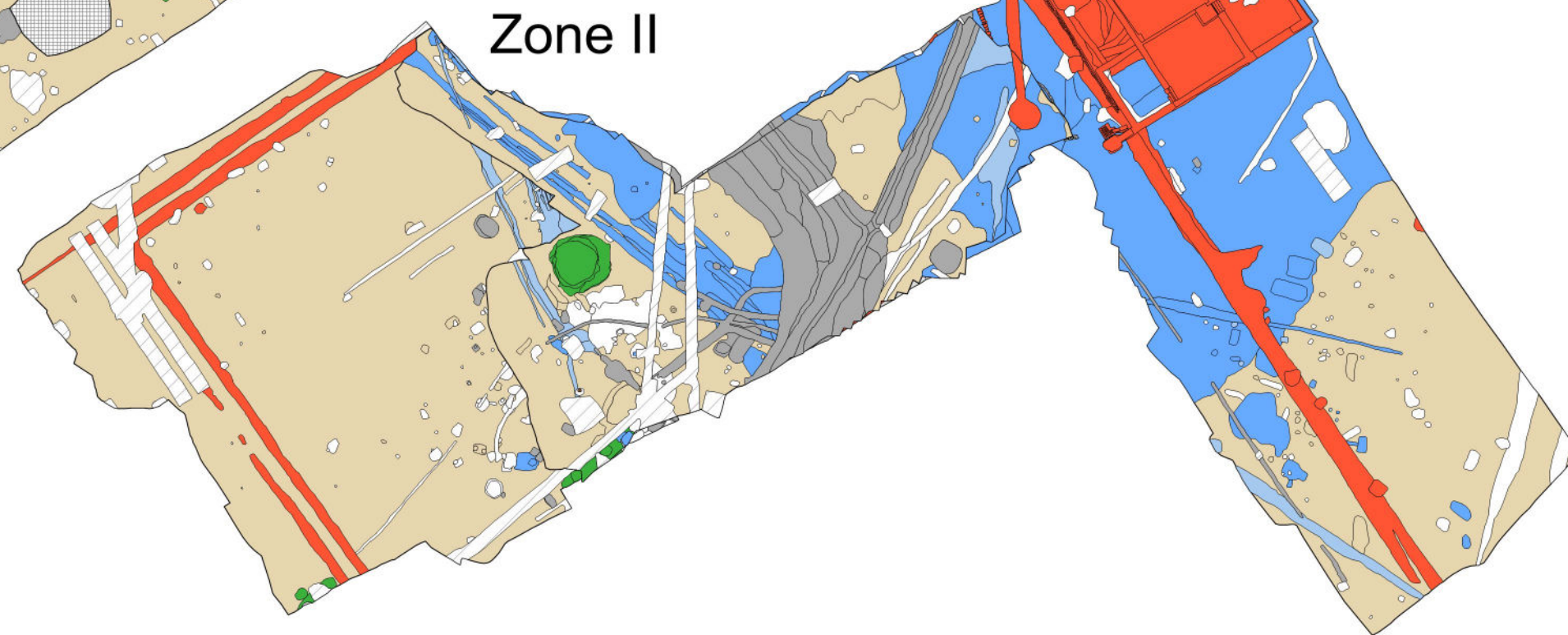
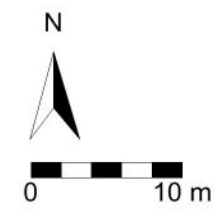
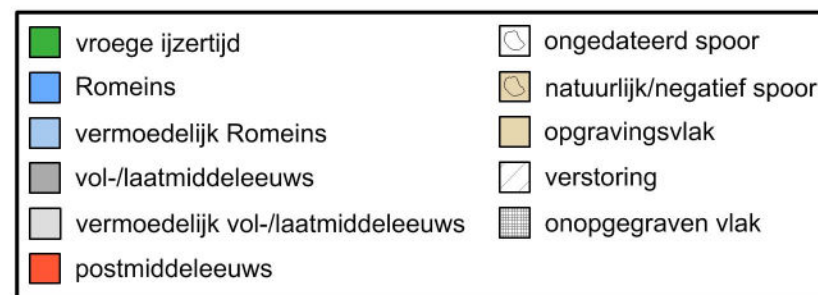
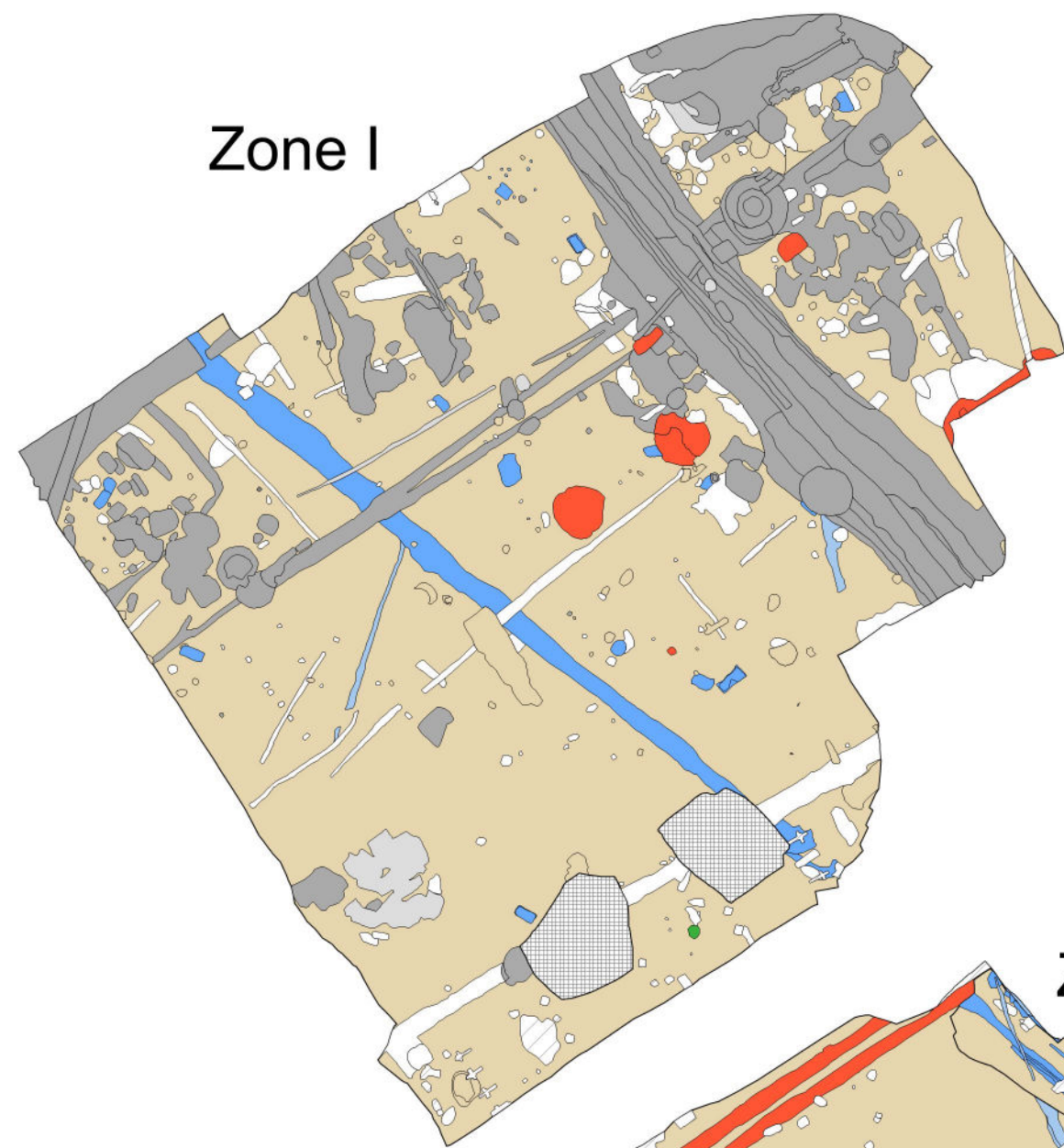
DE POTTER F. & BROECKAERT J. 1897, *Geschiedenis der Gemeente Lede, Ken uw dorp, Jaarboek van de heemkundige kring Heemschut-Lede*, 23, 7-100 (overdruk 1996).

Fig. 1: Zonering van het vlakdekkend onderzoek (geel) met aanduiding van het Markizaatskasteel (rood) (bron: www.agiv.be)

Fig. 2: Algemeen grondplan van de opgraving

Fig. 3: Coupe op natuurstenen waterput (links) en vlechterwerkwaterput (rechts)

Zone III

Zone IV

